

ปัจจัยที่ส่งผลต่อศักยภาพการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ ของสถานศึกษาในเขตเศรษฐกิจชายแดน จังหวัดเชียงราย

Factors affecting the enhancement of School Potentiality as Learning Organizations along the Chiangrai Border Economic Corridor

รัชพล ศรีธรรม¹

¹อาจารย์ประจำสาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะสังคมและศิลปศาสตร์
มหาวิทยาลัยนอร์ท-เชียงใหม่

บทคัดย่อ

งานวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาศักยภาพการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้และปัจจัยที่ส่งผลต่อศักยภาพการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาในเขตเศรษฐกิจชายแดน จังหวัดเชียงราย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม การวิเคราะห์ข้อมูลใช้ค่าความถี่ อัตราร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าสถิติไค-สแควร์ (Chi - Square) ดัชนี GFI (Goodness of Fit Index) ดัชนี AGFI (Adjusted Goodness of Fit Index) ทั้งก่อนปรับและหลังปรับโมเดล ดัชนี RMR (Root Mean Squared Residual) ดัชนี RMSEA ดัชนี Standardized Residual กราฟ Q - Plot และโมเดลแสดงอิทธิพลของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อศักยภาพการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ พร้อมทั้งตารางแสดงผลอิทธิพลรวม (Total Effect) อิทธิพลทางตรง (Direct Effect) และอิทธิพลทางอ้อม (Indirect Effect)

ผลการวิจัยพบว่า

1. ศักยภาพการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา ในเขตเศรษฐกิจชายแดน จังหวัดเชียงราย ด้านองค์กร ด้านภาวะผู้นำ ด้านการเรียนรู้ ด้านการบริหารจัดการความรู้ ด้านเทคโนโลยี สรุปได้ว่าศักยภาพการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้และปัจจัยที่ส่งผลต่อศักยภาพ การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา ในเขตเศรษฐกิจชายแดน ทุกองค์ประกอบมีศักยภาพอยู่ในระดับมากทุกองค์ประกอบ

2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อศักยภาพการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา ในเขตเศรษฐกิจชายแดน จังหวัดเชียงราย พบว่า ปัจจัยการปฏิบัติเชิงการบริหาร ปัจจัยบรรยากาศและวัฒนธรรมของสถานศึกษา ปัจจัยภาวะผู้นำทางวิชาการ ปัจจัยเป้าหมายและข้อมูลย้อนกลับการปฏิบัติงาน ปัจจัยโครงสร้างของสถานศึกษา ปัจจัยการปฏิบัติเชิงการบริหาร ปัจจัยการพัฒนาบุคคลและทีมงาน ปัจจัยการพัฒนาบุคคลและทีมงาน ปัจจัยเทคโนโลยีและระบบงาน ปัจจัยวิสัยทัศน์ พันธกิจและยุทธศาสตร์ และปัจจัยแรงจูงใจ มีอิทธิพลทางตรงต่อการพัฒนาศักยภาพการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาในเขตเศรษฐกิจชายแดน จังหวัดเชียงราย

คำสำคัญ : ปัจจัยที่ส่งผลต่อศักยภาพ องค์กรแห่งการเรียนรู้ เขตเศรษฐกิจชายแดน

Abstract

This research aimed to study the potential of learning organization and also the factors which affected the state of learning organizations along the Chiangrai Border Economic Corridor. Research instruments included a series of questionnaires; and the obtained data were analyzed in terms of frequency, percentage, Chi-Square, Goodness of Fit Index (GFI), Adjusted Goodness of Fix Index (AGFI) before and after application of the model, Root Mean Squared Residual (RMR) Index, RMSEA Index, Standardized Residual Index, Q-Plot Graph, and the model illustrating the influence of the factors affecting the capabilities of the educational institutions as learning organizations, together with the table showing Total Effect, Direct Effect, and Indirect Effect.

The findings of the study were as follows:

1. The potentiality of school as learning organizations along the Chiangrai Bordering Economic Corridor in the aspects of organization, leadership, learning, knowledge management, and technological management appeared that both the potentiality as learning organizations and the factors affecting these potentiality were ranked at a high level in every components.

2. Factors affecting the enhancement of school potentiality as learning organizations along the Chiangrai Border Economic Corridor were the educational management, atmosphere and culture, academic leadership, goal and feedback, work operation and team work, infrastructure, personnel and team work development, technology and system, vision, mission and strategies, and motivation which directly impacted upon the potentiality enhancement of schools as learning organization.

Keywords : Factors Affecting Competency, Learning Organizations, Economic Border Zone

บทนำ

การเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกด้วยกระบวนการโลกาภิวัตน์ เป็นการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง ประเทศไทยในฐานะที่เป็นชุมชนหนึ่งของสังคมโลก จึงมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วตามกระแสสังคมโลกในด้านเศรษฐกิจ การเมือง สังคม และวัฒนธรรม สิ่งแวดล้อมและเทคโนโลยี ดังนั้นประเทศไทยจึงมีความจำเป็นที่จะต้องพัฒนาคุณภาพของคนและระบบให้สามารถแข่งขันกับประเทศอื่นในสังคมโลกได้อย่างสมศักดิ์ศรีและเตรียมคนเข้าสู่สังคมยุคใหม่ เครื่องมือที่จะช่วยให้ประเทศไทยประสบความสำเร็จได้คือ "การศึกษา" เนื่องจากการศึกษาเป็นกระบวนการที่ทำให้มนุษย์สามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตของตน ดำเนินชีวิตในสังคมได้อย่างสันติสุขและสามารถเกื้อหนุนการพัฒนาประเทศได้อย่างเหมาะสม และสอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลง ในทุกๆ ด้านของประเทศ (วิชัย ตันศิริ. 2547 : 24) พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 4 บัญญัติไว้ว่า การศึกษา หมายถึง กระบวนการเรียนรู้เพื่อความเจริญงอกงามของบุคคลและสังคมโดยการถ่ายทอดความรู้ การฝึก การอบรม การสืบสานวัฒนธรรม การสร้างสรรค์จรรโลงความก้าวหน้าทางวิชาการ การสร้างองค์ความรู้อันเกิดจากสภาพแวดล้อม สังคมการเรียนรู้ และปัจจัยเกื้อหนุนให้บุคคลเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง (สำนักนายกรัฐมนตรี. 2542 : 3-8) ดังนั้นหากเป้าหมายของการศึกษาที่มุ่งให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิตและมุ่งสร้างให้เกิดสังคมแห่งการเรียนรู้ สถานศึกษาจึงน่าจะเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ (Learning Organization) มากกว่าองค์การประเภทอื่นที่ทั้งสร้างความมั่นใจให้เกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ในภารกิจ

ทางการศึกษาและสอนนักเรียนให้ทำหน้าที่อย่างดีที่สุดที่สุดในสังคมเหล่านั้น (Hoy and Miskel, 2001 : 32) องค์การแห่งการเรียนรู้เป็นการบริหารรูปแบบหนึ่งที่ใช้เป็นพื้นฐานในการก้าวไปสู่ความสำเร็จขององค์การโดยอาศัยรูปแบบการทำงานเป็นทีม และการเรียนรู้ร่วมกัน ตลอดจนมีความคิดความเข้าใจในเชิงระบบที่จะประสานสัมพันธ์ เพื่อให้เกิดความได้เปรียบที่ยั่งยืนต่อการแข่งขัน ท่ามกลางกระแสโลกาภิวัตน์ตลอดไป (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2547 : 96)

สถานศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นองค์การทางการศึกษาที่มีความสำคัญต่อการจัดการศึกษาของประเทศชาติ แต่สถานศึกษาขั้นพื้นฐานจะเป็นองค์การที่มีประสิทธิภาพได้อย่างไร ถ้าหากบุคลากรภายในองค์การไม่มีการพัฒนา หรือไม่มีการบริหารจัดการที่เป็นระบบที่ตรวจสอบและประเมินได้โดยที่ผู้บริหารต้องมีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล บุคลากรภายในองค์การต้องมีการเรียนรู้ร่วมกันอย่างต่อเนื่อง และมีอำนาจหน้าที่ในการตอบสนองความต้องการของผู้ที่มาใช้บริการ โครงสร้างขององค์การจะต้องมีความยืดหยุ่นได้ มีระบบสารสนเทศที่ทันสมัย รวดเร็ว สื่อสารได้ถูกต้อง ตลอดจนมีการทำงานเป็นทีม ซึ่งเรียกว่า "การสร้างองค์การแห่งการเรียนรู้" (วรารัตน์ เขียวโพรี, 2542 : 116) ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ กิงกาญจน์ เพชรศรี (2542 : 27 - 28) และ Senge (1990 : 139 - 269) ที่เชื่อว่าหัวใจขององค์การแห่งการเรียนรู้ คือ ในองค์การนั้นต้องมีบุคคลที่เป็นเลิศ มีรูปแบบการคิด มีวิสัยทัศน์ร่วมกันมีการเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีม และมีคนที่คิดเป็นระบบอยู่ในองค์การ ย่อมทำให้้องค์การมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผลสูง ซึ่งถือว่าเป็นการบริหารงานในยุคใหม่ การบริหารองค์การดังกล่าวจะช่วยให้องค์การไปสู่การเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ และถือว่าเป็นการพัฒนาองค์การ (Organization Development) แบบยั่งยืน

การที่จะพัฒนาให้สถานศึกษามีศักยภาพหรือความสามารถในการบริหารจัดการเพื่อ การเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ จึงเป็นสิ่งที่จำเป็นและสำคัญอย่างยิ่ง โดยเฉพาะสถานศึกษา ในเขตเศรษฐกิจชายแดน จังหวัดเชียงราย ที่เป็นพื้นที่ที่มีลักษณะแตกต่างไปจากพื้นที่อื่น กล่าวคือ เขตเศรษฐกิจชายแดน (Cross Border Special Economic Zone) เป็นเขตพื้นที่ ชายแดนที่เชื่อมต่อกันของ 2 ประเทศ ที่กำหนดเป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษเพื่อส่งเสริม สนับสนุน และอำนวยความสะดวกทั้งในด้านการค้า การลงทุน และการท่องเที่ยว เขตเศรษฐกิจชายแดนจังหวัดเชียงราย มีพื้นที่ดำเนินการครอบคลุม 3 อำเภอ ประกอบด้วย อำเภอแม่สายเป็นประตูการค้า การลงทุน และการท่องเที่ยว อำเภอเชียงแสน เป็นเมืองท่า สำหรับการค้า การท่องเที่ยวและการขนส่งทางแม่น้ำโขง และอำเภอเชียงของเป็น

ประตูกการค้า การลงทุน การขนส่งทางน้ำและทางบกเชื่อมโยงประเทศอนุภาคลุ่ม แม่น้ำโขง (Greater Mekong Subregion : GMS) (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2549 : 22) ประกอบกับคุณลักษณะของสังคมไทยที่เป็นสังคมเอื้ออาทร โดยไม่รู้เท่าทันถึงสถานการณ์ ส่งผลกระทบต่อปัญหาการแพร่ระบาดของโรคติดต่อตามแนวชายแดน ปัญหาอาชญากรรมและธุรกิจผิดกฎหมาย ปัญหายาเสพติด ปัญหาขยะมูลฝอย ปัญหาเด็กเร่ร่อนและปัญหาการค้ามนุษย์ ปัญหาเด็กแรกเกิดไม่ได้รับสัญชาติ และปัญหาการศึกษาที่ตามมาอันเนื่องจากความหลากหลายของชนกลุ่มที่เข้ามาอาศัยอยู่ตามแนวชายแดนเป็นจำนวนมากโดยไม่ได้รับอนุญาต ทำให้เด็กเป็นจำนวนมากที่ไม่ได้รับสัญชาติ มีชีวิตที่ไร้เป้าหมาย ครอบครัวมีฐานะยากจนจึงทำให้เด็กเหล่านี้ขาดโอกาสทางการศึกษา ปัญหาดังกล่าวได้ส่งผลกระทบต่อตรงและโดยอ้อมต่อประชาชนที่อาศัยอยู่ตามบริเวณชายแดน และพื้นที่อื่นๆ ของประเทศ (กระทรวงสาธารณสุข. สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์. 2548 : 5; สุภางค์ จันทวานิช และคณะ. 2544 : 2) จากสภาพการเป็นเมืองชายแดนและเป็นเขตเศรษฐกิจดังกล่าว จึงอาจทำให้ลักษณะการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาในเขตเศรษฐกิจชายแดน จังหวัดเชียงราย มีความแตกต่างไปจากพื้นที่อื่น

ดังนั้น ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อศักยภาพการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาในเขตเศรษฐกิจชายแดน จังหวัดเชียงราย ซึ่งจะเน้นประเด็นต่อการเสริมสร้างและขยายองค์ความรู้ใหม่และการนำไปประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับบริบทของชุมชนในสังคมไทยให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ เพื่อให้คนไทยได้รับโอกาสที่เท่าเทียมกันทางการศึกษา พัฒนาคอนไทยอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต ในเขตเศรษฐกิจชายแดน จังหวัดเชียงราย และในเขตชายแดนภูมิภาคอื่นที่มีสภาพการณ์ที่คล้ายคลึงกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ และที่สำคัญจะเป็นแนวทางในการพัฒนาศักยภาพการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา ซึ่งนำไปสู่การพัฒนาสังคมไทยตามวิสัยทัศน์ของการพัฒนาประเทศอย่างแท้จริง

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาศักยภาพการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาในเขตเศรษฐกิจชายแดน จังหวัดเชียงราย
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อศักยภาพการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาในเขตเศรษฐกิจชายแดน จังหวัดเชียงราย

สมมติฐานการวิจัย

มีปัจจัยอย่างน้อย 1 ปัจจัยที่ส่งผลต่อศักยภาพการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา ในเขตเศรษฐกิจชายแดน จังหวัดเชียงราย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อศักยภาพการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาในเขตเศรษฐกิจชายแดน จังหวัดเชียงราย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาศักยภาพการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้และปัจจัยที่ส่งผลต่อศักยภาพการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาในเขตเศรษฐกิจชายแดน จังหวัดเชียงราย ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีลักษณะพิเศษ ที่แตกต่างจากพื้นที่อื่นๆ เพื่อใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการวางแผนปรับปรุง และพัฒนางานในสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพ ทั้งในด้านองค์กร ด้านภาวะผู้นำ ด้านการเรียนรู้ ด้านการบริหารจัดการความรู้ และด้านเทคโนโลยี โดยมีวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ครู และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนในเขตเศรษฐกิจชายแดน อำเภอแม่สาย อำเภอเชียงแสน และอำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย ที่สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 7,404 คน กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ครู และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนมัธยมศึกษาและโรงเรียนขยายโอกาสที่เปิดสอนถึงชั้นมัธยมศึกษาในเขตเศรษฐกิจชายแดน อำเภอแม่สาย อำเภอเชียงแสน และอำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย ที่สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 312 คน โดยใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) และใช้สูตร Yamane ในการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง (สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธ์. 2540 : ไม่ปรากฏเลขหน้า) ยอมรับมีความคลาดเคลื่อนได้ร้อยละ 95 หรือ 0.05

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามศักยภาพการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ และปัจจัยที่ส่งผลต่อศักยภาพการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา ในเขตเศรษฐกิจชายแดน จังหวัดเชียงราย เป็นแบบมาตราการประเมิน (Rating Scale) 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด

การเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างโดยการทำหนังสือขอความร่วมมือกับโรงเรียนมัธยมศึกษาและโรงเรียนขยายโอกาส ที่เปิดสอนถึงชั้นมัธยมศึกษาในเขตเศรษฐกิจชายแดน

อำเภอแม่สาย อำเภอเชียงแสน และอำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงรายที่สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยผู้วิจัยเป็นผู้ลงไปเก็บรวบรวมข้อมูลในพื้นที่ด้วยตนเอง

การวิเคราะห์ข้อมูลศักยภาพการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาในเขตเศรษฐกิจชายแดน จังหวัดเชียงราย ใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางคอมพิวเตอร์ในการจัดทำกับข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล ค่าสถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ส่วนการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อศักยภาพการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา ในเขตเศรษฐกิจชายแดน จังหวัดเชียงราย ใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางคอมพิวเตอร์ในการจัดทำกับข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

1. หาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรปัจจัยและระหว่างตัวแปรปัจจัยกับศักยภาพการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของ Pearson (Pearson Product - Moment Correlation Coefficient)

2. ตรวจสอบความเหมาะสมของเมทริกซ์สหสัมพันธ์ที่จะนำไปใช้ในการวิเคราะห์โมเดลริสเรล

3. วิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อศักยภาพการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ และตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลสมการโครงสร้าง ตามทฤษฎีกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยใช้โปรแกรม ริสเรล ประมาณค่าพารามิเตอร์โดยใช้วิธีไลค์ลิฮูดสูงสุด (Maximum Likelihood Estimates = ML) (เนงลักษณ์ วิรัชชัย, 2542 : 42)

สรุปผลการวิจัย

ศักยภาพการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาในเขตเศรษฐกิจชายแดน จังหวัดเชียงราย โดยรวมอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย พบว่า ด้านองค์การอยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ ด้านภาวะผู้นำ ด้านการเรียนรู้ และด้านการบริหารจัดการความรู้ ตามลำดับ ส่วนปัจจัยที่ส่งผลต่อศักยภาพการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาในเขตเศรษฐกิจชายแดน จังหวัดเชียงราย โดยรวมอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับจากมากไปหาน้อยพบว่า ปัจจัยการปฏิบัติเชิงการบริหารอยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ ปัจจัยบรรยากาศและวัฒนธรรมของสถานศึกษา ปัจจัยภาวะผู้นำทางวิชาการ ปัจจัยเป้าหมายและข้อมูลย้อนกลับการปฏิบัติงาน ปัจจัยโครงสร้างของสถานศึกษา ปัจจัยการปฏิบัติเชิงการบริหาร ปัจจัยการพัฒนาบุคคลและทีมงาน ปัจจัยการพัฒนาบุคคล

และทีมงาน ปัจจัยเทคโนโลยีและระบบงาน ปัจจัยวิสัยทัศน์ พันธกิจและยุทธศาสตร์ และปัจจัยแรงจูงใจ เป็นอิทธิพลทางตรงต่อการพัฒนาศักยภาพการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาในเขตเศรษฐกิจชายแดน จังหวัดเชียงราย

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยศักยภาพการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาในเขตเศรษฐกิจชายแดน จังหวัดเชียงรายพบว่า ทุกองค์ประกอบ มีศักยภาพอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านองค์กร ด้านภาวะผู้นำ ด้านการบริหาร จัดการความรู้ ด้านเทคโนโลยี และด้านการเรียนรู้ ซึ่งสอดคล้องกับ วรรัตน์ เขียวไพรี (2542 : 42) ให้ความหมายขององค์กรแห่งการเรียนรู้ว่าหมายถึงองค์กรที่เน้นรูปแบบของการบริหารงานที่เน้นการพัฒนาสถานะผู้นำในองค์กรควบคู่กับการเรียนรู้ร่วมกันก่อให้เกิดการถ่ายทอดแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ ประสบการณ์ ทักษะระหว่างกันและกัน เพื่อนำมาใช้ในการปฏิบัติงานให้ได้อย่างดีเลิศเหนือกว่าคู่แข่งขั้นและมีระดับการพัฒนาด้านความสามารถขององค์กรเป็นไปอย่างรวดเร็ว และ วิชัย วงษ์ใหญ่ (2542 : 9) นิยามองค์กรแห่งการเรียนรู้ว่าเป็นองค์กรที่บุคคลเรียนรู้เพิ่มพูนความสามารถอย่างต่อเนื่องเพื่อสร้างผลงานที่ปรารถนา มีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงองค์การอย่างต่อเนื่องเป็นกระบวนการเชิงประสบการณ์ที่มุ่งสร้างองค์ความรู้ที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์ของการกระทำและเป็นองค์กรที่ส่งเสริมรูปแบบการคิดใหม่ที่ดีซึ่งบุคคลเรียนรู้อย่างต่อเนื่องที่จะร่วมเรียนรู้ร่วมกันและเสริมสร้างวัฒนธรรมของการคิดอย่างเป็นระบบเพื่อช่วยปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของผู้เรียน ผู้ปฏิบัติในองค์กร ส่วนปัจจัยที่ส่งผลต่อศักยภาพการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา ในเขตเศรษฐกิจชายแดน จังหวัดเชียงราย พบว่า ทุกตัวเป็นอิทธิพลทางตรงต่อการพัฒนาศักยภาพการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาในเขตเศรษฐกิจชายแดน จังหวัดเชียงราย เรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ การปฏิบัติเชิงการจัดการ บรรยากาศและวัฒนธรรมของสถานศึกษา ภาวะผู้นำทางวิชาการ เป้าหมายและข้อมูลย้อนกลับ การปฏิบัติงาน โครงสร้างของสถานศึกษา การปฏิบัติเชิงการบริหาร การปฏิบัติของบุคคลและทีมงาน การพัฒนาบุคคลและทีมงาน เทคโนโลยีและระบบงาน วิสัยทัศน์ พันธกิจ และยุทธศาสตร์ และแรงจูงใจ ซึ่งสอดคล้องกับ สมคิด สร้อยน้ำ (2547 : 145 - 160) ได้ศึกษาการพัฒนาตัวแบบองค์กรแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนมัธยมศึกษา ผลการศึกษาสรุปได้ว่า ระดับปัจจัยทางการบริหารและระดับความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ใน

โรงเรียนมัธยมศึกษาภาพตะวันออกเฉียงเหนือ โดยเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยระดับปัจจัยพบว่าค่าเฉลี่ยระดับปัจจัยโครงสร้างของโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก ขนาดกลาง ขนาดใหญ่และขนาดใหญ่พิเศษ มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และค่าเฉลี่ยระดับปัจจัยการปฏิบัติด้านการจัดการของโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก ขนาดกลาง มีความแตกต่างจากค่าเฉลี่ยโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนค่าเฉลี่ยระดับความเป็นองค์กรแห่ง การเรียนรู้ของโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก มีความแตกต่างจากค่าเฉลี่ยโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และสอดคล้องกับ จันทิวา ยศแก้ว (2548 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาสภาพปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ กรณีศึกษาโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 14 ผลการศึกษาแสดงให้เห็น มีปัจจัย ดังนี้ วิสัยทัศน์ พันธกิจและยุทธศาสตร์ โครงสร้างของโรงเรียน แบ่งขอบข่ายภาระงาน 4 งาน จัดระบบที่ลดขั้นตอนการปฏิบัติงานและส่งเสริมการมีส่วนร่วม เทคโนโลยีและระบบงาน นำเทคโนโลยีและนวัตกรรมใหม่ๆ อาทิ เช่น อินเทอร์เน็ต อินทราเน็ต บทเรียนออนไลน์ สื่อ ICT มาจัดการปรากฏการณ์สำคัญของสภาพปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 14 เรียนการสอนอย่างเป็นระบบการปฏิบัติด้านการบริหารใช้หลักการบริหารแบบ SBM SWOT และ BSC มาจัดทำแผนกลยุทธ์และแผนปฏิบัติการประจำปี การปฏิบัติด้านการจัดการ มีระบบงานธุรการที่กะทัดรัด ระบบอำนวยความสะดวก สื่อสารทั้งภายในและภายนอกที่ดี มีการควบคุม กำกับนิเทศ และการประกันคุณภาพภายในการปฏิบัติของครูและทีมงาน แบ่งทีมงานตามโครงสร้างโรงเรียนในรูปของคณะบุคคล เลือกทีมงานตามความสามารถและความสมัครใจ การพัฒนาครูและทีมงาน กำหนดนโยบายอย่างชัดเจน มีการพัฒนาทีมงานด้วยวิธีการที่หลากหลายเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนภาวะผู้นำทางวิชาการผู้อำนวยการสถานศึกษา มีอาชีพ กระตุ้นให้ครูใช้วิธีการสอน แบบบูรณาการ ตอบสนองธรรมชาติของนักเรียน โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ บรรยากาศและวัฒนธรรมของโรงเรียนมีบรรยากาศแบบมีส่วนร่วม เอื้ออาทรซึ่งกันและกัน บรรยากาศทางวิชาการสูง ใช้สื่อ CT ในการจัดการเรียนการสอน มีวัฒนธรรมที่เข้มแข็งและมีความมีเอกภาพ การจงใจ การเป็นผู้บริหารมีอาชีพ สร้างความไว้วางใจ ความรัก ความศรัทธา สามารถจงใจ โนมน้าวให้ครูปฏิบัติงานได้บรรลุตามเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ เป้าหมายและข้อมูลย้อนกลับ การปฏิบัติงานหลอมรวมเป้าหมายของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกคนมาเป็นเป้าหมายเดียวกัน ใช้วงจรคุณภาพ P-D-C-A นำข้อมูลย้อนกลับมาปรับปรุงแก้ไขการดำเนินงานของโรงเรียน

ทำให้ครุมีความคิดเป็นระบบ เป็นบุคคลที่รอบรู้มีรูปแบบความคิด มีวิสัยทัศน์ มีการเรียนรู้ เป็นทีม ส่งผลให้โรงเรียนเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้อย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะ

ข้อค้นพบที่ได้จากการศึกษา ผู้บริหารองค์กรต่างๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้อง ในด้านการศึกษาสามารถนำไปเป็นแนวทางในการพัฒนาศักยภาพการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาด้วยการกำหนดนโยบายและกำหนดกลยุทธ์ที่เหมาะสม ในระดับสถานศึกษาสามารถจัดทำแผนระยะยาวในการส่งเสริมและพัฒนาสถานศึกษา เพื่อจะนำไปสู่การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ ระดับเขตพื้นที่การศึกษา ควรกำหนดนโยบายในการส่งเสริมและการพัฒนาสถานศึกษาให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ในเขตเศรษฐกิจชายแดน จังหวัดเชียงราย ทั้งในด้านองค์กร ด้านภาวะผู้นำ ด้านการเรียนรู้ ด้านการบริหารจัดการความรู้ และด้านเทคโนโลยี ระดับกระทรวงควรกำหนดนโยบายให้กับเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาในการพัฒนาศักยภาพการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาสังคมไทยตามวิสัยทัศน์ของการพัฒนาประเทศอย่างแท้จริง

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงสาธารณสุข. (2548). สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์. รายงานการศึกษาความร่วมมือในการพัฒนางานสาธารณสุข ชายแดนไทย - พม่า ระหว่างหน่วยงานสาธารณสุขภาครัฐและเอกชน. นนทบุรี : กระทรวงสาธารณสุข.
- กิ่งกาญจน์ เพชรศรี. (2542). " ศักยภาพในการพัฒนาไปสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้ : กรณีศึกษา โรงพยาบาลกรุงเทพ. ภาคนิพนธ์ วท.บ.(วิทยาศาสตร์) กรุงเทพมหานคร: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- จันทิวา ยศแก้ว. (2548). "การศึกษาสภาพปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ : กรณีศึกษาโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 14". วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต ภาควิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- นงลักษณ์ วิรัชชัย. (2542). ความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเส้นทางสังคมศาสตร์และพฤติกรรมศาสตร์. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วรรัตน์ เขียวไพบี. (2542). องค์กรและการจัดการ. กรุงเทพมหานคร:สถาบันราชภัฏธนบุรี.

- วิชัย ต้นศิริ. (2547). "มาตรฐานการศึกษา", วารสารวิชาการ. 2, 5 : 48.
- วิชัย วงษ์ใหญ่. (2542). "องค์กรเรียนรู้," วารสารวิชาการศึกษาศาสตร์. 1, 1 : 9 - 1.
- สมคิด สร้อยน้ำ. (2547). "การพัฒนาตัวแบบองค์กรแห่งการเรียนรู้ในโรงเรียนมัธยมศึกษา". วิทยานิพนธ์ปริญญาคุชฎบัณฑิต ภาควิชาการบริหารการศึกษามหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2547). **คู่มือการปฏิบัติงานคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน**. กรุงเทพมหานคร:สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2549). **แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550 - 2554)**. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- สำนักนายกรัฐมนตรี. (2542). **สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. (2542)**. กรุงเทพมหานคร : สำนักนายกรัฐมนตรี.
- สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์. (2540). **เทคนิคการวิเคราะห์ตัวแปรหลายตัวสำหรับงานวิจัยทางสังคมศาสตร์ และพฤติกรรมศาสตร์ หลักการ วิธีการและการประยุกต์**. กรุงเทพมหานคร: เลียงเชียง.
- สุภางค์ จันทวานิช และคณะ. (2544). **การย้ายถิ่นฐานข้ามพรมแดนไทย - พม่า และสถานการณ์เสี่ยงต่อโรคเอดส์ในกลุ่มผู้ย้ายถิ่น : พื้นที่แม่สอดและแม่สาย**. กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Hoy, W.K. and C.G. Miskel. (2001). **Educational Administration : Theory, Research, and Practice**. 6th ed. New York : McGraw - Hill.
- Senge, Peter M.(1990). **The Fifth Discipline**. London : Random House Business Books.